

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

กิเลสชอบแต่ความนินวลอ่อนหวาน

เรื่องธรรมะของพระพุทธเจ้าถ้าให้พูดตามหลักธรรมจริง ๆ แล้วโลกแห่งกิเลสนี้ ฟังไม่ได้ นะ คือธรรมที่เทศน์ดีหัวกิเลส เพราะฉะนั้นโลกที่มีกิเลสจึงฟังไม่ได้ เพียง แยะ ๆ ออกเท่านั้นก็ว่าหยาบว่าโลนว่าเผ็ดว่าร้อน เขาหาว่าไม่รู้ว่ามีธรรมเหล่านี้คือเครื่อง สंहารกิเลส เขาไม่รู้ก็หมายความว่ากิเลสไม่ยอมรับ ยอมรับแต่เรื่องของกิเลส นินวล อ่อนหวานไพเราะเพราะพริ้งเท่าไรเป็นเรื่องของกิเลส กิเลสชอบอย่างนั้น โลกอันนี้จึง นินวลอ่อนหวานในกิริยามารยาทการแสดงออกต่อกัน เป็นผิว ๆ เฝิน ๆ ประดับร้าน แต่หลักความจริงแล้วในหัวใจดวงหนึ่ง ๆ นั้นมีแต่พินแต่ไฟมันบีบมันเผาไหม้อยู่ตลอดเวลา สุขอยู่เช่นนั้น ไม่ว่าจิตดวงใดไม่เลือกว่าสัตว์ว่าบุคคลชาติชั้นวรรณะ เพราะกิเลส ตัวนี้ไม่เลือก อยู่ได้ทุกดวงใจ ทำงานของตัวได้ทุกดวงใจ

เมื่อเป็นเช่นนั้นสัตว์โลกกับเราจึงไม่แตกต่างกันอะไร ที่แตกต่างกันก็มีแต่ กิริยาแห่งสมมุติที่นำมาใช้เป็นการพูดการจาที่ต่างกันกับสัตว์ บางสัตว์ก็ไม่ได้ยินเสียง เขาพูดว่ายังไงแหละทั้ง ๆ ที่เขาก็มีภาษาของเขาเหมือนกัน กิริยาเขาบอกกัน แต่ มนุษย์เรามีภาษาพูด ความทุกข์ร้อนที่เป็นประจำอยู่ในโลกดินแดนนี้ก็เพราะกิเลส อย่างเดียวเท่านั้นไม่มีเพราะอะไร ที่นี้โลกไม่เห็นนั่นซี มันสำคัญที่โลกไม่เห็นโลกไม่รู้ โลกถือว่าเป็นสมบัติของตัวเองไปเสียหมดเลย มันก็แยกกันไม่ออกกับสิ่งเหล่านี้ ส่วน พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่าน ท่านแยกออกแล้วยังสังหารด้วยทำลายด้วย ทำลายแล้ว อยู่ในหัวใจดวงใดท่านก็แยกได้ทั้งนั้น แยกได้ ๆ อันไหนส่วนดีส่วนชั่วผิดถูก อันใด เป็นธรรมอันใดเป็นกิเลส ที่นี้เมื่อเวลาสรุปลงไปแล้วก็มีแต่กิเลสเต็มหัวใจ ๆ น่าสลด สิ้นเวช

ธรรมะของพระพุทธเจ้าถ้าจะนำมาแสดงเป็นธรรมแก่กิเลสจริง ๆ ให้มุตให้มอด ให้สงบงบเงียบลงไปจากใจนี้โลกฟังไม่ได้ เพราะโลกนี้เป็นโลกของกิเลสเป็นข้าศึกต่อ ธรรม จึงไม่ยอมฟังไม่ยอมรับ ด้วยเหตุนี้เราที่เป็นคลังแห่งกิเลสเวลาได้ยินเสียงธรรม เสียงธรรมพูดมีหนักเบาเล็กน้อย ดูดว่ากล่าวเป็นกิริยาคำรามกิเลสหรือปราบปราม กิเลสแก่กิเลส หรือพูดตามเรื่องความจริงของมันก็ว่าดูดว่ากล่าว ว่าเผ็ดว่าร้อนว่า หยาบว่าโลนไปเสีย ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นเรื่องของกิเลสต้านทานธรรมทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นจึงว่าการเทศน์สอนโลกที่มีกิเลสนี้ พระพุทธเจ้าท่านจึงอดทนระอา ใจ นอกจากเป็นราย ๆ มาที่ออกมาอยู่ปากคอกพอที่จะหลุดพ้นไปได้ ท่านก็หลุดออก

ๆ อันไหนที่อยู่ในคอกนอนจมอยู่กับกิเลสท่านก็สุดวิสัยจึงทอดอาลัย นี่ละที่ทรงท้อพระทัย ทรงท้อด้วยความรู้ความเห็นสัตว์ทั้งหลายจริง ๆ เห็นโทษของกิเลสจริง ๆ เห็นคุณค่าของธรรมซึ่งเป็นเครื่องถอดถอนกิเลสจริง ๆ ท่านแสดงออกทุกอย่างจริงทุกอย่าง เพราะท่านรู้ตามความจริงทั้งนั้น

ที่นี้โลกไม่รู้โลกไม่เห็น จะตำหนิเขาก็ไม่ได้นะเขาไม่รู้ เพราะเครื่องกล่อมอันนี้มันกล่อมสนิทมากที่สุดเลย ไม่ให้โลกรายใดรู้เลยว่ามันเป็นกิเลสว่ามันเป็นภัย มีแต่เป็นเราเป็นของเราเสียทั้งนั้น หมดทั้งตัวกิเลสเป็นเราหมดเป็นของเราหมด ที่นี้ก็ไม่ทราบจะไปแยกอะไรเพราะไม่รู้วิธีจะแยก ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกิเลสอะไรเป็นธรรม มีแต่เราทั้งหมดเต็มตัว ๆ นี่มันแทรกขนาดนั้นเราไม่รู้ เวลาชำระไปโน้นถึงได้รู้กัน ไม่นำคำพูดเหล่านี้มาแสดงโลกได้ยังไง พระพุทธเจ้าท่านนำสิ่งที่ทรงรู้ทรงเห็นแล้วทั้งนั้นมาสอนโลก แต่โลกไม่รู้จึงทรงท้อพระทัย มันหนาขนาดนั้นแหละโลกเรา เฉพาะอย่างยิ่งก็โลกมนุษย์ โลกมนุษย์นี้หนามาก พูดไม่ยอมฟังเสียงธรรมเลย ถ้าเป็นเรื่องเสียงของกิเลสนี้ไม่พูดก็ฟัง เรื่องของกิเลสไม่จำเป็นต้องพูด ดันออกให้ทำดันออกให้พูดดันออกให้คิดต่าง ๆ ไปหมดตลอดถ้าเป็นเรื่องของกิเลสเป็นอย่างนั้น จึงเป็นที่ท้อใจ นี่เพียงเราตัวเท่าหนูนี้ก็เป็นนะ เป็นอยู่ในใจ ทั้งที่ก็พยายามทำประโยชน์แก่โลกอยู่นั่นแล

เวลามันปิดมันกันมันไม่รู้จริง ๆ ก็เหมือนกับใคร ๆ ทั้งหลายทั่วโลกดินแดน ไม่รู้ไม่ได้คิดในแง่ใดพอที่จะว่าอันนั้นดีอันนี้ชั่ว อันนั้นเป็นกิเลสอันนี้เป็นธรรมไม่รู้ มีแต่เรา ๆ ๆ ด้วยอำนาจของกิเลส เป็นเราเป็นของเรา เป็นเราทั้งตัวเลยก็ไม่ว่า ค่อยคลี่คลายออกไป ๆ เริ่มต้นตั้งแต่จิตมีความสงบ นี่เริ่มต้นรู้เรื่องบ้างว่าเรื่องธรรมเป็นยังไง พอจิตสงบก็เห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่านวุ่นวายก่อกวนตัวเอง ถ้าไม่สงบไม่รู้ พอจิตสงบความสงบของจิตต่างกันกับความฟุ้งซ่าน ให้คุณต่างกัน ความฟุ้งซ่านวุ่นวายมีแต่โทษแต่กรรม มีแต่ความทุกข์ความทรมาน เพียงเข้าขั้นสมาธินี้ก็รู้ เริ่มเห็นแล้วเริ่มพอใจ ผู้มีจิตสงบย่อมเริ่มพอใจในความเพียร ความเพียรก็เพื่อชำระกิเลสอันเป็นตัวโทษตัวภัยนั้นและจะเป็นอะไรไป เริ่มพอใจ ๆ ไปเรื่อย ๆ เมื่อมีผู้แนะนำสั่งสอนทางด้านปัญญาก็พิจารณาคลีคลายปัญญา ตอนที่จิตสงบแนบแน่นดีนี้กิเลสก็เข้าสร้างบ้านสร้างเรือนอยู่ในนั้นไม่ให้อึดมั่น

คำว่าติดสมาธิก็คือติดกิเลสนั่นเองจะไปติดอะไร กิเลสแฝงธรรมแฝงอย่างนั้นให้เห็นอย่างนั้นซึ่งผู้ปฏิบัติ เราจะว่าแต่สมาธิเป็นธรรมอย่างเดียว ๆ ไม่ได้ ถ้าเป็นธรรมอย่างเดียวสมาธิจะก้าวตัวเองออกไปโดยลำดับจนถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น เรื่องปัญญาไม่ต้องถามจะฟังใส่กันเลย แต่นี้ไม่ไปนะ ติดอยู่ในนั้น นั่นละกิเลสแทรกธรรมแทรกให้ติดให้จม เพราะความสุขโลกามิสอันนี้เรื่องความสุขเพียงสมาธินี้เป็นโลกเต็มตัวอยู่ใน

นั่น เพียงสงบกระแสของจิตเข้ามาได้ชั่วระยะเวลาเท่านั้นก็ว่าเป็นความสุข ก็ติดอยู่ในนั้นเสีย ก็เลสสร้างบ้านสร้างเรือนอยู่ในนั้นไม่รู้ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีปัญญา

ขั้นปัญญานี้เป็นขั้นสำคัญมากที่สุด ให้เห็นประจักษ์ใจแล้วก็พูดได้เองนะ มันแจ่มมันแจ้งทุกอย่าง เช่นสมาธิ ตั้งแต่เริ่มเป็นสมาธิขึ้นมาก็รู้ชัด ๆ ในเจ้าของ จนกระทั่งเป็นสมาธิตายตัว หมดภูมิสมาธิว่านั่นแหละ ไม่มีอะไรที่จะให้ก้าวกว่าสมาธิขึ้นไป เหมือนกับน้ำเต็มแก้วอยู่ในนั้นพอ จะทำยังไงให้เลยนั้นไม่เลย นี่ขั้นของสมาธิเหมือนน้ำเต็มแก้วแล้วพอ อยู่เท่านั้นอยู่เพียงแค่นั้น ปัญญามาเปิดซิ มาเปิดปากแก้วให้น้ำไหลออกละซิ น้ำสมาธิไหลออกทางปัญญาค่อยก้าวไปเรื่อย

พิจารณาเรื่องธาตุเรื่องชั้นธวัชเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คำว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่จะเริ่มงานละนะที่นี้ นี่ละงานที่จะออกจากกองทุกข์ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่เป็นงานของปัญญา ที่แรกก็เป็นงานของสมณะ บริกรรมอันนี้ก่อน พอจากนี้แล้วก็ไปเป็นงานของวิปัสสนา คลี่คลายด้วยปัญญาโดยถือเอาสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานแห่งการพิจารณาเป็นงาน พิจารณา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจแล้วก็ซึมซาบเข้าไป ๆ หนึ่งหุ้มห่อโดยรอบ ออกจากหนึ่งโดยรอบเข้าไปข้างในเป็นยังไง ก็เห็นแล้วนี่ปัญญา คลี่คลายดู ๆ ตามหลักความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ไม่ไปตามกิเลสว่าเป็นของสวยของงาม เพราะเราคลี่หาความจริง ดูมงามที่ตรงไหน แน่เริ่มเห็นแล้ว ขน เล็บ ฟัน หนัง งามที่ตรงไหน จีรังถาวรที่ตรงไหน สะอาดสะอาดอันที่ตรงไหน เริ่มเห็นความจริงแล้ว นี่ละงานของปัญญาเริ่มคลี่คลาย

งาน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่จึงเป็นงานสำคัญสำหรับผู้ที่จะรื้อภพหรือชาติ รื้อวัฏสงสาร งานนี้เป็นงานขั้นเอก ขั้นนี้เลย เบื้องต้นก็เป็นอารมณ์ของสมณะ พอสมณะมีกำลังแล้วสิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นเรื่องของปัญญาไป...พิจารณา เรื่องปัญญาคลี่ยคลายดูจากหนึ่งเข้าไปเนื้อ เอ็น กระดูก เข้าไปดับไตไส้พุง มีแต่เรื่องของสกปรกโสภมเต็มเนื้อเต็มตัว เราก็มาเสกสรรปั้นยอดตามกิเลสมันหลอกลวงว่าเป็นของสวยของงาม ว่าเป็นเราเป็นของเรา ติดกันอยู่นั้น ๆ ใครไปแตะไม่ได้ มีแต่จะเสริม สกปรกขนาดไหนก็เอาอะไรมาชะมาล้างให้มันสะอาด ส่งเสริม ปฏิกุศลโสโครกขนาดไหนก็เอาอะไรมาประมาพรหมเข้าไปให้มีกลิ่นหอมหวานชวนชม มีแต่สิ่งที่ส่งเสริมกิเลสทั้งนั้น

ที่นี้เวลาพิจารณาตามความจริงแล้วสิ่งเหล่านี้มันหมดความหมายไป ดูเห็นแต่หลักธรรมชาติ อาการ ๓๒ ภายในจิตใจของเรา นี้ ดูก็เห็นอย่างนี้ตามหลักความจริงเป็นลำดับลำดับแล้ว อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นที่หนักอึ้งอยู่ด้วยการยึดถือกายนี้ก็ค่อยเบา ลง ๆ ปัญญาก็ค่อยซึ้ง ปัญญาซึ่งความสุขซึ่งไปด้วยกันนะ คืออุปาทานเบาออกไปเท่าไรความสุขก็ยิ่งซึ้งเข้าไปเรื่อย ๆ พิจารณาเรื่อย ๆ ขั้นนี้เป็นขั้นจะออก ขั้นสมาธิเป็นขั้น

พักงาน เป็นขั้นหนุ่่นกำลังปัญญา ส่งสมกำลังเพื่อสมาธิไม่ให้จิตฟุ้งซ่านวุ่นวายไปกับรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ให้อิมอารมณ์เหล่านี้แล้วพาทำงาน ทำงานก็เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ ตลอดอาการ ๓๒ ดูในนี้

ดูข้างนอกก็ดูแบบเดียวกัน ข้างนอกก็เป็นมรรคข้างในก็เป็นมรรค ดูแบบเดียวกันดูเพื่อถอดเพื่อถอนดูเพื่อหาความจริง ดูเข้าไปโดยลำดับลำดับก็ค่อยซึ่งเข้าไป ๆ สุดทำอุปาทานก็หดเข้ามา ๆ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเหมือนท่อนไม้ท่อนฟืนไปแล้วในความรู้สึก แต่ก่อนเป็นเราเต็มตัว เป็นของเราเต็มตัว ครั้นพิจารณาเข้าถึงความจริงมากน้อย เพียงไร สิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นขอนซุงไปแล้ว ขอนซุงหรือถ้งขะดั่งที่เคยพูดนั้น มันไม่เพียงขอนซุง ขอนซุงไม่สกปรก อันนี้มันท่อนปฏิภูถ้งขะดั่งปฏิภูถ้งโสโครก ก็ขะแขงภายในจิตใจ ความขะแขงภายในจิตใจด้วยปัญญานี้ทำให้ใจเบาหวิว ๆ ๆ อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นถอยออก ๆ นั้นการพิจารณา นี้ระคะตถหาอยู่ตรงนี้นะ อยู่ที่กายนี้

ระคะตถหาที่พาดิตพาดินปีบปีสไฟโลกให้เตือดร้อนวุ่นวายระล่ำระสาย จนเหมือนฟ้าดินถล่ม ก็เพราะอำนาจแห่งระคะตถหานี้มันรุนแรง เนื่องจากไม่มีใครพิจารณา มีแต่ความส่งเสริมมัน ส่งเสริมเท่าไรก็เหมือนกับไสเชื้อเข้าหาไฟ มันก็ไหม้เข้าไป ๆ เรือย จิตใจมีแต่ความรุ่มร้อน ใครอยู่ที่ไหนก็ประดับหน้าร้านกิริยาทำทางอันดีงามยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน แต่ภายในนั้นเป็นไฟไหม้กองแกลบ สุมอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา เพราะกิเลสตัวนี้ทำงานอย่างนั้นทำอย่างอื่นไม่ได้ ความโลภก็ทำงานเพื่อโลก ๆ ความโกรธก็สุขุ่อย่างน้อยสุขุ่ไม่พอใจในสิ่งใดก็โกรธ มีแต่ความทุกข์ทั้งนั้น มันเป็นไฟด้วยกัน

ระคะตถหาก็เหมือนกัน ดิตดินเสาะแสวงหาด้วยอำนาจของไฟระคะนี้มันเผาอยู่ไม่ได้ต้องดิตตถตั้งดินเสาะแสวงหา ทั้งตัวผู้ตัวเมียเป็นบ้ำกันไปไม่ได้เห็นความจริง มีแต่ความจอมปลอมทั้งนั้นออกทำงาน ที่นี้เวลาพิจารณาเข้าไปชัดเจนเข้าไปเรื่อย ๆ ตัวนี้ก็ค่อยเบาลง ๆ อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นเบาลง ความเห็นซึ่งภายในร่างกายนี้นับวันซึ่งเข้าไปโดยลำดับลำดับ นี้ผู้ที่จะถอดถอนระคะตถหาเพื่อรู้วิภูถะ ตัวนี้เป็นตัวรุนแรงตัวสำคัญมาก

พิจารณาร่างกายก็คือจะดีหัวระคะตถหานั้นเองจะเป็นอะไรไป มันทำงานของมันอยู่ที่นี่ ดีเข้าไปตรงนั้นมันก็ถูก พอสว่างกระจ่างแจ่มเห็นชัดเจนตามเป็นจริงแล้ว ที่นี้อุปาทานออกหมด ถอนปีงเลยในกายนี้ เมื่อถอนปีงในกายเราได้ ถอนปีงในกายเขาได้ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ถอนออกไปพร้อม ๆ กันกับการถอนกายเราถอนกายเขาไปพร้อม ๆ กัน ไม่ยึดเราไม่ยึดเขาเหมือนกัน ไม่ติดในรูปในเสียงกลิ่นรส เครื่องสัมผัส ของเขากับของเราเป็นอันเดียวกัน นี้วิ่งประสานกัน นี้เรียกว่าปัญญา วิ่ง

ประสานกันเข้าไปเรื่อย ๆ สุดท้ายก็หมด เมื่ออุปาทานหมดแล้วการพิจารณาร่างกายก็หมด ประโยคใหญ่หมด ประโยคที่จะประสานกันกับเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้มี มีก็มีเล็ก ๆ น้อย ๆ มีพอเป็นเครื่องประสานสัมผัสกันไปเท่านั้น ไม่ใช่เป็นเนื้อเป็นหนังจริง ๆ อย่างที่เราเคยพิจารณาแต่ก่อน ไม่ได้พิจารณาเป็นเนื้อเป็นหนังจริง ๆ

นี่ละกิเลสที่มากองอยู่ในร่างกายนี้ ออกรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส พอตีอันนี้แตกแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ก็ไม่เป็นกิเลส มันกลายเป็นหลักธรรมชาติความจริงอันหนึ่ง ๆ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ของเรานี้ก็ไม่ได้เป็นตัวกิเลส เพราะกิเลสอวิชชาครอบงำอยู่ ก็กลายเป็นหลักความจริงอันหนึ่ง ๆ ไป หาตัวกิเลสจริง ๆ ในรูปในเสียงในกลิ่นในรสไม่มี ความโลภไม่มีในรูปในเสียงในกลิ่นในรส มันมีอยู่ที่หัวใจ มาดูตัวของเราเอง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ว่าเป็นกิเลสก็ไม่ได้เป็น ตาเป็นตา หูเป็นหู พระอรหันต์ท่านก็มีสิ่งเหล่านี้มันไม่เป็นกิเลส ไล่เข้ามา ๆ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เข้ามาอะไรเป็นกิเลส ๆ อะไรเป็นราคะตัณหามันไม่มี ตาไม่เป็นราคะตัณหา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่เป็นราคะตัณหา มันเป็นอย่างที่ใจอย่างเดียว แน่มันไล่เข้าไปตอนเข้าไปนั้น

นั่นแหละที่ว่าเหมือนเราดากแห มองไปไหนก็ไม่เห็นชัดเจนเพราะแหเราดากกางเอาไว้ พอตั้งจอมแหเข้ามาตั้งเข้ามา ๆ ทีนี้ก็ไล่ตอนกิเลสเข้ามาแบบเดียวกัน เข้ามาก็มาเป็นก้อน เป็นก้อนแหแล้วเป็นกองแหแล้ว ทีนี้พอไล่ตอนกิเลสออกมาจากรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ไล่ตอนออกมาจากตา หู จมูก ลิ้น กาย เหล่านี้มันก็เข้าไปเป็นก้อน คือก่อนความรู้ก่อนอวิชชารวมตัวไม่มีที่หากิน ถูกตีถูกตอนไปหมดทุกอย่างแล้วด้วยปัญญา ๆ นี่แหละอันนี้สำคัญ พิจารณาอย่างนั้นซิ

ปัญหานี้จะหมุนตัวเป็นเกลียวมาตั้งแต่ขั้นร่างกายอสุภะอสุภังนะ เป็นสติปัญญาอัตโนมัตติ เรียกว่าภาวนามยปัญญา หมุนมาเรื่อย เพราะฉะนั้นจึงฆ่ากิเลสได้ ปัญญาประเภทนี้เป็นปัญญาที่ฆ่ากิเลสโดยตรงเรื่อย ๆ หมุนเข้าไป ๆ แต่ปัญญาขั้นราคะตัณหาขั้นรุนแรง หากเป็นโดยหลักธรรมชาติของตัวเอง การพิจารณาเหมือนฟ้าดินถล่มพิจารณาร่างกายตัวเองนี้ จะพิจารณาเรื่องใดก็ตามเมื่อเกี่ยวกับราคะแล้วจะรุนแรงทั้งนั้น พออันนี้ผ่านไปแล้ว ลื่นสุดยุติกันไปแล้ว ปัญญาขั้นนี้ก็ยุติตัวเองโดยหลักธรรมชาติ ไม่ต้องบีบบังคับอะไรเลย กลายเป็นปัญญาน้ำซบน้ำซึมไหลรินอยู่ทั้งแล้งทั้งฝน ประสานกันทั้งร่างกาย ประสานกันทั้งเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไล่ตอนเข้าสู่จิต ๆ สุดท้ายก็ไปรวมอยู่ที่จิตแห่งเดียว

เวทนาเกิดก็รู้มันก็ดับ เวทนาไม่ใช่กิเลส แน่มันไล่เข้าไปอย่างนั้นนะ สัญญา ไม่ใช่กิเลส สังขารไม่ใช่กิเลส วิญญาณไม่ใช่กิเลส คืออันนี้เป็นเครื่องมือของกิเลสทางเดินของกิเลสต่างหาก ไล่เข้าไปจนกระทั่งถึงจิต กิเลสมันอยู่ที่จิต สติปัญญาจะรวม

ตัวเข้านั้นหมดไม่ไปที่ไหน จะพิจารณาอะไรไม่ยอม เพราะไล่เข้าไปแล้วไปสู่จุดรวมแล้ว นั่นท่านเรียกว่าอวิชชารวมตัว ไม่ได้แตกแขนงไปทางตา หู จมูก ลิ้น กาย รูป เสียง กลิ่น รส ชานไปทั่วแดนโลกธาตุเหมือนแต่ก่อนแล้ว แต่ก่อนเป็นบริวารของมันหมด มันเที่ยวหากินครอบโลกธาตุอวิชชา พอถูกไล่ต้อนเข้ามาด้วยปัญญาแล้วมันก็ไหลเข้าไป ๆ มันจะถึงจุดยุติของมันแหละ

ถึงจุดสิ้นซากของอวิชชาของภพของชาติ ไล่เข้าไป ๆ เข้าไปสู่จุดนั้น จิตกับอวิชชาเป็นอันเดียวกัน คืออวิชชาคลื่นจิตเอาไว้มองไม่เห็นจิตเลย ให้เห็นแต่อวิชชาอย่างเดียว สง่าผ่าเผย เป็นแดนอัศจรรย์อยู่ที่นั่นหมด นี่ละกิเลสตัวนี้ละเอียดมาก เราอย่าเห็นว่ากิเลสตัวใดละเอียดเลย เราวาดภาพมันเป็นเสือโคร่งเสือเหลืองเสือดาวเป็นยักษ์เป็นผีเป็นมาร ทีนี้เวลาไปเจอกันแล้วตัวกลมที่สุดคือตัวนี้ กล่อมชั้นสุดท้าย

ยอดสมุทัยยอดกิเลสก็คืออวิชชา เพราะฉะนั้นจึงแสดงลวดลายเต็มที่ แม้มหาสติมหาปัญญาก็ยังหลงกลมันจนได้แต่หลงไม่นาน เพราะคำว่ามหาสติมหาปัญญายอมไม่สนใจ พิจารณาจ่อเข้าไป มันไม่มีอะไรพิจารณาแล้วนี้ ถ้าว่าสังขาร วิญญาณนี้มันก็เกิดพัดดับพร้อม ๆ เป็นกิริยาของจิตเท่านั้น เป็นกิริยาของกิเลสที่มาแสดงเฉย ๆ กิเลสจริง ๆ อยู่ในใจ มันก็อยู่ในใจ ๆ นั่น ไล่เข้าไปตรงนั้น พอถึงจุดแล้วมันก็อึดตัวได้เหมือนกัน ความเลิศความเลอของอวิชชาที่มันก็อึดตัวได้เหมือนกัน อึดตัวด้วยปัญญา พิจารณาแล้วก็เห็นความเคลื่อนไหวของกันและกันจนได้ ๆ สุดท้ายก็จ่อสติปัญญาบึ่งเข้าไปตรงนั้น เห็นว่าสิ่งนี้เป็นภัย เห็นว่าสิ่งนี้ควรพิจารณา เห็นว่าสิ่งนี้เป็นอะไร

สิ่งเหล่านั้นเป็นอย่างนั้นเหล่านี้เห็นมาหมดแล้วรู้มาหมดแล้ว แต่อันนี้เป็นอะไรนี่จ่อแล้วจ่อเป้าหมายแล้ว พิจารณาด้วยปัญญา จ่อเข้าไปนั้นอวิชชาที่พังทลาย เมื่ออวิชชาพังทลายจิตไม่มีอะไรเป็นเครื่องหุ้มห่อแล้วเป็นยังงี้ที่นี้ นั่นละจิตดวงประเสริฐ เลิศเลอถึงขนาดที่ว่ามาเห็นอวิชชาแดนอัศจรรย์แห่งสมมุติเป็นกองขี้ควาย ต่างกันมาก ไหมพิจารณาซิ กองขี้ควายนี่ละมันกลมสัตว์โลกกลมนักภาวนาของเรา ถึงขั้นนี้แล้วต้องติดเสียก่อน มันอ้อยอิ่งมันสง่าผ่าเผยพูดไม่ถูก

เพลงของอวิชชาที่แหลมคมมาก เพลงสุดท้ายแหลมคมเอามากจริง ๆ แต่ก็สู้มหาสติมหาปัญญาไม่ได้ ขาดสะบันงาไปแล้วเลยกลับกลายเป็นกองขี้ควายทั้งกองไปแล้ว นั่นเป็นอย่างนั้น นั่นละท่านเห็นโทษกิเลสท่านเห็นอย่างนั้นนี่นะเห็นด้วยใจ เห็นคุณค่าของธรรมที่เลยกองขี้ควายไปแล้วนั่นคืออะไร นั่นคือธรรมชาติที่พูดไม่ถูกแล้ว อัศจรรย์เลยเขตเลยแดนเลยสมมุติอะไรไปทั้งสิ้น คาดไม่ถูกถ้าไม่เป็น เป็นเสียอย่างเดียวเท่านั้นเป็น สนฺทิกฺขุโณ ประกาศกังวานขึ้นหายสงสัยทั้งพระพุทธเจ้า พระธรรม

พระสงฆ์ ว่าอยู่ในทิศใดแดนใด มารวมตัวเป็นธรรมชาติอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ภายในจิตแล้วสงฆ์พระพุทธเจ้าที่ไหน มันลงในจุดนี้เองโดยหลักธรรมชาติ นี่ละท่านว่าสังหารภพสังหารชาติ

คือตัววิชชานี้แหละตัวก่อให้เกิดภพเกิดชาติมันหมุน เวลาเราพิจารณารู้นี้มันมีเงื่อนต่อ ๆ อยู่ตรงไหน สติปัญญาติดตามเข้าไป ๆ ขาดสะบั้นเข้าไปตั้งที่ว่านี้ รวมเข้าไปจนกระทั่งถึงจุดมัน จุดรากเหง้าเค้ามูลของความเกิดแก่เจ็บตายก็อยู่ที่อวิชชา พอเข้าไปพังทลายรากแก้วมันเสร็จแล้วก็หมด มีอะไรมาเป็นเงื่อนต่อของใจไม่มีเพราะถูกทำลายหมดแล้ว ก็กลายเป็น อวิชชาขยเตว อเสสวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรธา จนกระทั่ง นิโรโธ โหติ ไม่มีอะไรเหลือแล้วดับพร้อมกันหมดเลย

นี่ละพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าเรา ประกาศมรรคผลนิพพานทำทหายอยู่ตลอดเวลา สำหรับผู้ปฏิบัติหาความจริงแล้วเจอความจริงจนได้ เพราะความจอมปลอมมันมีมาตั้งแต่เดิม ความจริงก็มีมาตั้งแต่เดิม เป็นคู่แข่งคู่แข่งกันมาอย่างนี้ ขอให้ตั้งใจปฏิบัติเถิด ถ้าไม่ตั้งใจแล้วจะจมจริง ๆ นะ เวลานี้โลกามิสเจริญมากทุกสิ่งทุกอย่าง มันเป็นกิเลสทั้งนั้นนี่ เวลาจิตเราเป็นกิเลสสิ่งเหล่านี้เป็นกิเลสทั้งนั้นแหละ เราอย่าต้ออกดีใจว่าเราได้สิ่งนั้นได้สิ่งนี้นะ เราได้กิเลสนั้นแหละ เพราะตัวเราใจเราเป็นกิเลส สิ่งเหล่านั้นมากิเลสมันกลืนเอา ๆ ให้เป็นเรื่องกิเลสไปตาม ๆ กันหมดเสีย ที่นี้เราก็ภูมิใจกับสิ่งเหล่านั้นก็ภูมิใจกับกิเลสไป ธรรมเลยเห็นห่างไปเรื่อย ๆ ตายทิ้งเปล่า ๆ นะ ให้พากันระมัดระวังให้มาก

วัดนี้ผมจึงไม่ให้เกี่ยวกับเรื่องการเงินการทอง เพราะโทษของมันหนักมากอันนี้ ถ้างลได้อันนี้เกาะติดแล้วตายเลย ไม่มีทางออกไม่สนใจจะออก โลกทั้งหลายติดอันนี้ทั้งนั้น โลกามิสตัวสำคัญจริง ๆ ก็คือตัวนี้เองจึงต้องระมัดระวัง หากมีความจำเป็นที่เราจะต้องใช้สอยมันก็ตั้งที่ปฏิบัติมานี้ มันเป็นมันเราเป็นเราไม่ได้ไปคละเคล้ากัน เอาใช้อันใดที่จะเป็นประโยชน์แก่โลกใดบ้าง แก่ผู้หนึ่งผู้ใดบ้างหรือแก่สมาคมใดบ้างทั่วโลกดินแดน เราก้ไปทำให้เป็นประโยชน์เสียเท่านั้น ส่วนเราไม่มีอะไรกับมัน ไม่ติดแล้วก็เป็นอย่างนั้น...สบาย เหมือนกับฝ่ามือของเราไม่มีแผล เอายาพิษมาวางบนฝ่ามือก็ไม่ใช่พิษ ถ้าฝ่ามือมีแผลนั้นเอายาพิษมาวางไม่ได้จะซึมซาบทันที

ยาพิษคือกิเลสนั้นแหละอยู่ในหัวใจ ใจมีแผลสิ่งใดเข้ามาสัมผัสสัมผัสพันซ์ก็เป็นพิษไปตาม ๆ กันหมด เมื่อใจไม่มีแผลแล้วก็ไม่มีความเป็นภัย สิ่งในโลกนี้หมดความเป็นภัยตั้งแต่กิเลสขาดสะบั้นลงไป คือกิเลสอวิชชาขาดสะบั้นลงไป นั่นละภัยหมด ขาดสะบั้นเหมือนกันหมด ไม่มีอะไรเข้าไปติดต่อกี่ยวข้องกับจิตของพระอรหันต์ได้เลย

เป็นหลักธรรมชาติตั้งแต่ขณะที่บรรลुरुธรรมปឹងขึ้นมาเท่านั้น ขาดสะบันไปหมดไม่มีเงื่อนต่อแล้ว จากนั้นไปก็เป็นอันว่าอนันตกาล นิพพานเที่ยง

กิเลสมันหมุนมันเวียนไม่พาให้เที่ยง กฎ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา เข้าไปบีบบังคับอยู่ในหัวใจ หัวใจก็เป็นฟุตบอลไป พออันนี้ขาดสะบันลงไปไม่มีอะไรไปหมุนไปเตะมันก็เที่ยงละซิ ท่านว่านิพพานเที่ยงดูหัวใจแล้วก็พอกับนิพพาน ดูนี้แล้วหายสงสัยในนิพพาน ถ้าดูนิพพานแล้วไม่หายสงสัยในจิตนะ คือดูนิพพานด้วยความคาดความหมายนี้ ถ้าดูจิตใจนี้ดูด้วยหลักความจริงที่เป็นขึ้นมาในหัวใจเจ้าของแล้วก็พอกันกับดูนิพพาน อยู่ที่ไหนก็หายสงสัยหมด เพราะตัวนี้หมดสงสัยแล้ว

ตลาดแห่งมรรคผลนิพพานก็คือพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าเรา ถูกทอดทิ้งมานานแสนนาน เห็นเป็นของเล่นไปหมดเวลานี้ นี่ซีที่ผมสลดสังเวช เพราะฉะนั้นเทศน์ถึงแผดบ้าง เวลาที่ควรแผดควรเด็ดเผ็ดร้อนเข้มข้นเอาบ้าง ไม่เห็นโทษจริง ๆ นะชาวพุทธเราจะทำยังไง ยิ่งสลดสังเวชขึ้นไป มันมีแต่เรื่องของกิเลสเต็มบ้านเต็มเมืองเต็มหัวใจคน กิริยามารยาทการแสดงออกมีแต่กิเลสควบคุมเป็นนักโทษตลอดเวลา หารธรรมะยับเยิบ ๆ ออกมาพอจะเห็นโทษของกิเลสบ้างนี่ไม่มี อันนี้ที่น่าสลดสังเวช

เฒ่าแก่มาเท่าไรยิ่งคิดมากถ้าว่าคิด คิดมากกว่าแต่ก่อน เป็นห่วงเป็นใยสัตว์โลก สงสารงุ่มง่ามตัวมเตี้ยมเหมือนเต่าเหมือนปลาเรานี้แหละ แต่เรานั้นต่างคนต่างภูมิใจ เพราะอะไร ความงุ่มง่ามตัวมเตี้ยมก็คือกิเลสพาให้ไปเป็นทำไปเป็นอย่างนั้น ความภูมิใจเจ้าของก็คือกิเลสพาให้ภูมิใจนั้นจะว่าไง มีแต่กิเลสทั้งนั้นไม่มีธรรมเข้าแทรกจะไปรู้เนื้อรู้ตัวได้ยังไงมนุษย์เรา ว่าอย่างนี้ก็เลสมันพอใจเมื่อไร ว่างุ่มง่ามตัวมเตี้ยมโง่งง่าเต่าตุน แล้วภูมิใจในความโง่งง่าเต่าตุนของตุนนี้ก็เลสมันพอใจฟังเมื่อไร เพราะเป็นเรื่องของกิเลสต้องคัดค้านธรรม

ถ้าความจริงแล้วเป็นอย่างนั้น ทำยังไงจะฉลาด แน่มีที่แก่กัน มันรู้โทษแล้วนี่เรื่องงุ่มง่ามตัวมเตี้ยม พระพุทธเจ้างุ่มง่ามตัวมเตี้ยมอย่างเรานี้หรือ พระสาวกอรหัตอรหันต์ท่านงุ่มง่ามตัวมเตี้ยมอย่างเรานี้หรือ แล้วท่านทรงธรรมประเภทใดไว้ พวกเรานี้ทรงอะไรไว้ เอามาเทียบกันบีบ ๆ มันก็ตีดละซิจิต นั้นท่านเทศน์เพื่อแก้กิเลสท่านเทศน์อย่างนั้นนี่ แต่พวกเรานี้ฟังเพื่อกิเลส ๆ อันนี้ละเข้ากันไม่ได้

โห อ่อนใจจริง ๆ ถ้าจะพูดตามเรื่องความรู้ความเห็นความเป็นของใจนี้ เราพูดนี้โลกฟังไม่ได้จริง ๆ นี่เฒ่าแก่มานี้ผมก็เปิดบ้าง แต่ก่อนก็เฉยเหมือนไม่รู้ไม่ชี้ หูหนวกตาบอดไป แต่ผู้ใช้ที่พอจะรับรู้ได้เห็นบ้างมีอยู่ก็อดไม่ได้ก็ต้องแยบออกมา ถ้าหากว่าเป็นแบบเดียวกันหมดก็จะพูดไปอะไร เขาหลับตาเราก็อหลับตาไปเสียก็เท่านั้น

เองไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร มันเป็นไอ.ซี.ยู เสียหมด ไม่เห็นกับหยูกกับยากับหม้ออะไร แต่เรื่องของแสงนั้นเอาวันยังค่ำ เป็นตายถึงไหนถึงกัน

นี่ซิเวลานี้ก็เลสประเภทนี้ละมันแบบถึงไหนถึงกัน ถ้าเป็นธรรมแล้วเหาะ ๆ แหะ ๆ ถ้าทำอะไรก็มีแต่ประเพณี ๆ ให้กิเลสเข้าไปถือบังเหียนไปบีบบังคับให้เป็นไปหมด สิ่งเหล่านี้มีแต่เรื่องกิเลสทำนะ เรามองดูแล้ว แหม กิเลสมันควบคุมตลอด ๆ อันนี้ที่น่าทุเรศจริง ๆ นะ เราไม่รู้.เหมือนควายตัวหนึ่ง ๆ มีแต่กิเลสเข้าไปควบคุม ๆ เวลาจิตเปิดออกปัญญาเปิดออกละชิมันเห็นกันถึงได้เอามาพูดนี้ ไม่เห็นพูดได้หรือเวลามันเปิดออก ๆ เปิดเสียจนหมดไม่มีอะไรเหลือแล้ว ทำไมจะไม่เต็มหัวใจละความรู้ นะ มันเต็มหัวใจละซิ

อยากให้หมู่เพื่อนได้รู้ได้เห็น กรรมฐานค่อยๆ กุดตัวเข้ามา ๆ โลกามิสนี่ละอันหนึ่งสำคัญมากผมละวิตกวิจารณ์ ไม่รู้จักวิธีปฏิบัติตัวเอง จึงได้เข้ามาขัดขวางกับหมู่กับเพื่อน นิมนต์ทางไหนก็ไม่ให้ไปเพื่อให้สิ่งสมรรถธรรม ตักดวงเอาอรรถเอาธรรมเต็มเม็ดเต็มหน่วย งานการก็ไม่ให้มีจะไปหาที่ไหน ให้ความสะดวกแก่เพื่อนฝูงลูกศิษย์ลูกหาขนาดนี้ อยากคุยเสียบ้างวะ อะไร ๆ ก็ไม่ให้ยุ่งเลย ให้ดูตั้งแต่หัวใจมันเป็นยังไง หัวใจนี้เป็นตัวภยันตรายที่สุดอยู่ที่หัวใจนะ เรื่อยๆ เข้าใจว่าอยู่กับดินฟ้าอากาศฟ้าแดดดินลมที่ไหนดนะ ไม่มี สามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรเป็นภัย มีแต่กิเลสกับหัวใจบีบบังคับกันอยู่เท่านั้น มันเป็นภัยอยู่ตรงนั้น ทุกข์อยู่ตรงนั้น มหันตทุกข์ก็อยู่ตรงนั้น ดูลงตรงนั้นซิเมื่อเห็นนี้แล้วก็จำเลย

จิตดวงเก่านะเวลาถูกกิเลสปิดบังอยู่เป็นอย่างหนึ่งนะ พอกิเลสพังลงไปหมดแล้วเป็นอีกอย่างหนึ่งนะ ไม่เหมือนที่เคยเป็นมาแต่ก่อน นั้นซิพระพุทธรูปเจ้าเวลาเฝ้าท่านก็มีตอนยังเป็นปุถุชนคนธรรมดา เวลาท่านฉลาดแหลมคมจริง ๆ เป็นจอมศาสดาท่านก็มีในพระทัยในใจของท่านเอง นั้น ใจดวงนั้นแหละพลิกออกมาถึงสว่าง ก็เหมือนกับเวลากลางคืนนี้เหมือนจะไม่แจ่มไม่สว่าง นี่เป็นวาระของกลางคืน เหมือนจิตที่อยู่ในวาระของกิเลสครอบงำ พอตอนเช้าจ้ำจี้ขึ้นมาก็สว่างของมันเอง นี่เวลาจิตของเราชำระได้ก็จ้ำจี้ขึ้นมา มันก็เป็นจิตดวงใหม่ขึ้นมาในจิตดวงเก่านั้นแหละ เห็นละที่นี้เห็นหมดอะไร ๆ เห็นหมด เราจึงได้สนุกดูกิเลส ถ้าว่าสนุกดู แต่จะสนุกดูยังไงคนหนึ่งทนทุกข์ทรมานจะเป็นจะตายไม่รู้เนื้อรู้ตัวเลย เรายังจะไปสนุกดูอยู่หรือนอกจากเมตตาสงสารควรสงเคราะห์ได้แรงแทนก็สงเคราะห์ไป สงเคราะห์ไม่ได้ก็จำเป็นจำใจ

ขอให้เร่งนะหมู่เพื่อนนะ แดนนิพพานนั้นเป็นแดนที่หลุดพ้นทุกสิ่งทุกอย่างจากความกดขี่บังคับทั้งมวล เอาให้ได้ภายในจิตใจ สิ่งเหล่านี้ของโลกเขาอยู่นั้นละเป็นยังไง เขาอยู่กันยังไง เราอยู่แบบเขาก็เป็นแบบโลกเขาไม่เห็นมีผิดแปลกอะไรกัน มีแต่ให้

กิเลสมาขยำขยี้หัวใจให้เป็นฟืนเป็นไฟ หัวโหล่น ๆ โกงนิ้วด้วยครองผ้าเหลืองด้วย แต่เอาไฟกิเลสมาเผาหัวใจนี้เหม็นมันเสียเกียรตินะ ให้ธรรมะเป็นตปธรรมเผากิเลสออกจากหัวใจให้มันสว่างงามจ้า ๆ ไปที่ไหนจ้า ๆ อยู่ไหนจ้าหมด พอตัว ๆ อยู่ไหนพอตัวไม่มีอะไรจะเอามาเพิ่มเติมได้อีก จะเอาอะไรออกอีกก็ไม่มี เรียกว่าความพอดีอยู่ที่ความพอได้แก่จิตที่บริสุทธิ์ หากที่ดำหนิดีเทียนไม่ได้ จะเพิ่มเติมอะไร ๆ พอดิบพอดีทุกอย่างเลย อันนี้ละโลกไม่มี จิตของโลกไม่มี มีเฉพาะจิตของพระพุทธเจ้าของพระอรหันต์เท่านั้นมีท่านผู้เป็นอย่างนี้

ทุกวันนี้ธาตุขันธ์มันอ่อนลง ๆ อย่างว่านะ ผมไม่เล่นกับอะไรนะ เกี่ยวข้องกับผู้กับคนผมทนเอาจริง ๆ นะ เห็นแก่หัวใจดวงหนึ่ง ๆ ทนเอาที่จะมาเกี่ยวข้อง ร่างกายมันอ่อนของมันลงไป ๆ ทุกอย่างเครื่องใช้ที่เราเคยใช้มาแต่ก่อนมันสึกมันทรนหรือเข้าไปเรื่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยในทางลบนะ เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ถึงวาระมันแล้วมันก็ไปของมัน แต่เราก็ไม่ได้วิตก ไปเมื่อไรเราก็พร้อมเสมอ มันไม่ได้วิตกจริง ๆ นะกับเรื่องความเป็นความตายของเจ้าของ มันหมดปัญหาเอาเสียขนาดนั้นนะ ก็ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ครองกันอยู่นี้ใจมาอาศัยอยู่นี้ เวลานี้ก็เพียงอาศัยกันเท่านั้น จะว่าถือเป็นเราเป็นของเรามันไม่ถือก็บอกว่าไม่ถือจะว่าไง แต่เวลามันถือก็บอกว่ามันถือ ที่นี้ไม่ถือก็บอกว่าไม่ถือ อาศัยกันไปชั่วระยะเวลา มีความสืบทอดระหว่างจิตกับขันธ์ใช้งานได้ เครื่องมือยังพอใช้ได้ก็ใช้กันไป ถึงวาระแล้วเหอสลัดปี่วะเดียวเท่านั้นพอ

ห้วงอะไร พิจารณาหมดแล้วจะเอาอะไรมาห้วงอีก ครอบแดนโลกธาตุพิจารณาหมด รวมในหัวใจดวงเดียวเป็นผู้รู้รอบขอบชิดหมดแล้วจะสงสัยอะไรอีก จะพอใจกับอะไรอีก ให้มันเห็นในใจซิ ถ้าเห็นแล้วมันหมดแหละปัญหาทุกอย่างไม่มีเหลือ ขาดสะบั้นออกไปหมด

กลางคืนก็นอนไม่หลับนะ ออกมาเดินจงกรมคืนละ ๒ หนทุกคืน ตอน ๓ ทุ่มนี้ก็ออกมาเสียทีหนึ่ง ตอน ๖ ทุ่มหรือตีหนึ่งออกมาอีกที นอนไม่ค่อยหลับนะ ตีสองหรือตีหนึ่งหลับ บางคืนตีหนึ่งหลับ บางคืนตีสองหลับ หลับงีบเดียวก็พอของมัน ไม่ใช่หลับน้อยไม่พอนะ มันก็รู้ตัวของมันรู้ในธาตุในขันธ์ว่าพอ ไม่เห็นมีทิวโหยอะไร คือเวลาเรานอนไม่พอเรารู้ตั้งแต่เป็นหนุ่มนะ วันนี้นอนน้อยไปเรื่องธาตุเรื่องขันธ์รู้สึกหวิวแหว ๆ นอนพอดิบพอดีก็รู้ นอนมากไปก็รู้ มันหนักหน่วงถ่วงตัวไปหมดนอนมากไป ถ้านอนน้อยไปมันเป็นลักษณะหวิวแหว ๆ ตัวของเรา นอนพอดี อย่างที่พักผ่อนนอนทุกวันนี้ ๔ ชั่วโมงพอดี

ตั้งแต่ประกอบความเพียรมันไม่เคลื่อนไหวนะ ๕ ทุ่มนี้ปกตินะ ถ้าเวลาเร่งความเพียร คลื่นมหาสมุทรระหว่างมหาสมุทรกับธรรมะพัดกันนั้นไม่มีเวลาแหละ บาง

ที่แจ่ง ถ้ำธรรมดา ๆ ทะเลไม่มีคลื่นว้างนั้นเออะ กิเลสธรรมดาธรรมะธรรมดา ๕ ทุ่มนอน ตีสามตื่นปั๊บ ๆ ไม่ตื่นนะในช่วงนี้มันแปลกอยู่นะธาตุขันธ์ ตื่นทีเดียวลุกเลย ๆ มันฝึกหัดกันยังไงก็ไม่รู้ ธาตุขันธ์มันก็พร้อมก็พอ กลางวันถ้าอยากพักก็พักบ้าง พอจิบขึ้นมาก็พอแล้วนั่งภาวนา จากนั้นก็ลงทางจงกรม

เรื่องนอนไม่ได้ห้วงมันแหละ มันจะเป็นจะตายจริง ๆ ค่อยนอนมัน ห้วงธรรมต่างหาก เวลาเฒ่าแก่มานี้เอาแล้วที่นอนไม่หลับ กลางวันนี้ไม่ค่อยหลับนะ ผมนอนไม่เห็นหลับสักวันวันไหนก็ดี ถ้าอย่างหลับก็งีบไปเสีย ๑๐ นาทีก็ตื่นของมันเสีย บางคืนก็หลับชั่วโมงหนึ่งตื่นแล้ว ตื่นแล้วก็ตั้งใจนอนอีก สักเดียวหลับไปอีกตื่นอยู่อย่างนั้นแหละ มันเป็นของมันเอง เราก็ไม่วิตกวิจารณ์ห้วงใยมันอะไรนะ ดูตามความจริงของมัน นี่มันแสดงความจริงอันหนึ่งในธาตุในขันธของเรา เราก็ดูตามสภาพของมัน เมื่อถึงวาระจะไปแล้วก็ไปสะดวกสบายไม่เห็นมีอะไร

จึงเคยพูดให้หมู่เพื่อนฟังถึงเรื่องการเป็นการตายของเรา ใครอย่ามายุ่งนะเราพูดจริง ๆ ถึงวาระอย่าให้หยุด-ให้หยุดจริง ๆ นะอย่าเอามาฝืน เราเคยได้ฝืนพ่อแม่ครูอาจารย์มัน เราเห็นโทษเหลือเกิน เวลาจิตมันผ่านเข้าไปให้รู้เรื่องราวในสิ่งเหล่านี้แล้ว โอ เราก็เป็นเจตนาอันหนึ่งก็ว่าเจตนาที่บริสุทธิ์ เจตนาบริสุทธิ์ของคนมีกิเลสกับเจตนาบริสุทธิ์ของผู้สิ้นกิเลสต่างกันละซี ของท่านสิ้นกิเลสของเราไม่สิ้นกิเลส เจตนาที่จะเอาบริสุทธิ์มาจากไหน อ้อ ตรงนั้นก็ผิดตรงนี้ก็ผิด ค่อยรู้เรื่องนะ นี่เวลาเราจำเป็นแล้วเรื่องหยุดเรื่องยาถ้าว่าหยุดอย่าเอามายุ่งนะ คือมันรู้ในตัวเองเรียบร้อยแล้วว่าธาตุขันธ์จะไม่รับไม่เอาไหนแล้ว...ปล่อย ต้องเนื้อต้องกายนี้ไม่ให้มาต้อง ให้อยู่ธรรมดาต่างคนต่างเจ็บต่างสงบ ถ้าได้ตายกับหมู่กับเพื่อนนะ เราจะทำหน้าที่ตายของเรา เพียงทำหน้าที่ปล่อยขันธเท่านั้นไม่เห็นมีภาระอะไร พิจารณาไปตามสภาพความจริงมียังไง ๆ เวลานั้นพิจารณา ถึงวาระแล้วก็สลัดปะะไปเลย

ร่างกายมันจะติดจะติดยังไงหมู่เพื่อนอย่ามากังวลกับผม คือร่างกายนี้เป็นได้วิบากขันธ บางองค์ตายไม่สงบธาตุขันธ์ติดดินกระตุกนั้นกระตุกนี้ มันหากเป็นของมันนั้นแหละธาตุขันธ์ เรื่องจิตนั้นจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ว้างั้นเลย ขอให้จิตบริสุทธิ์เสียอย่างเดียวเท่านั้นเป็นอย่างอื่นอย่างใดไปไม่ได้ ถึงร่างกายจะเป็นแบบไหนก็เป็นเออะ เป็นเรื่องของขันธติดดินไปตามสมมุตินิยมของขันธเท่านั้นแหละ เรื่องจิตที่จะให้พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงไปตามขันธนั้นเป็นไปไม่ได้ เรียกว่าอุปปะทีเดียวพอ หาความกำเริบและหาความเป็นอื่นไปไม่ได้แล้ว

เพราะฉะนั้นถึงได้เชื่อพ่อแม่ครูอาจารย์ที่ว่า พระอรหันต์บางองค์ท่านยืนนิพพาน บางองค์นั่งนิพพาน นอนนิพพาน เดินนิพพาน ท่านทำไม่ได้ยังไงเพราะมัน

คนละอันจริง ๆ นี่เป็นหลักธรรมชาติ เหมือนน้ำในคลองนี้คนละฝั่งจริง ๆ ไม่ใช่ฝั่งเดียวกัน ทางโน้นฝั่งโน้นทางนี้ฝั่งนี้ นี่ฝั่งโลกนี้ฝั่งธรรม นี่ฝั่งสมมุตินี้ฝั่งวิมุติ จะเอาเข้ามาประสานกันได้อย่างไร ไม่ประสาน ให้รู้ชัด ๆ อย่างนั้นชีในหัวใจแล้วจะสงสัยอะไร ว่าตายก็ว่าไปตามกิริยาของโลกไม่เห็นวิตกวิจารณ์นะ อันนี้มารวมตัวเป็นส่วนผสมแล้ว มันก็สลายของมันออกไปธรรมดา ๆ ธาตุชั้นธอันนี้ก็ไม่ใช่เรื่องจิต มีแต่จิตเป็นผู้รู้เขา จิตไม่สำคัญมันหมายถึงไม่ไปยึดเขาเสียอย่างเดียวจะมีอะไร เขาไม่รู้เรื่องของเราอยู่แล้วนี่

ก่อนตายนะชี เฒ่าแก่มาเท่าไรยังเป็นห่วงหมู่เพื่อนมากเข้าไปโดยลำดับลำดับ มันน่าห่วงจะทำยังไง โห กิเลสนี้เป็นภัยจริง ๆ นะ ภัยมหันตภัยมหันตทุกซอกอยู่กับกิเลส นี่หมด ผมไม่มีที่ตำหนิตรงไหน มีกิเลสแห่งเดียวเท่านั้น หัวใจนี้หยั่งลงถึงนั้นละนะ ความสุขทุกซอกเดือดร้อนวุ่นวายของโลกนี้ลงในกิเลสอันเดียว ๆ นี้ เห็นได้ชัดเวลาพาด กิเลสพังลงไปแล้วไม่เห็นมีอะไร เอาตรงนั้นชิมายันกัน เมื่อกิเลสพังไปจากใจหมดแล้ว ไม่เห็นมีอะไรมาแสดง ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ร้อนเป็นร้อน หนาวเป็นหนาว ก็เป็นธรรมดาของเขาไม่เห็นมากวนใจ แต่กิเลสนี้กวนจริง มีมากมีน้อยกวน หัวใจ ๆ นี่สำคัญมาก อันนี้กวนมากจริง ๆ บีบมากจริง ๆ โทษมันอยู่ที่นี้ บ่อเกิดแห่งความทุกข์ก็อยู่ที่ความเกิดแก่เจ็บตาย ก็อยู่ที่จิตนี้ อวิชชาปัจจัย สขุขารา อยู่ที่ตรงนี้ ๆ พวกกันตั้งใจ

เอาเท่านั้นละพอ

พูดท้ายเทศน์

ประชาชนญาติโยมเขามาจากที่ต่าง ๆ เราก็ออนุโมทนากับเขา ได้พูดออกปากพูดจริง ๆ เดือนนี้เงินดงเงินเดือนรายได้มาจากประเภทไหน ๆ ทุ่มลงทางกฐินผ้าป่า กองการกุศลนี้ทั้งนั้นนะชาวพุทธเรา เงินเดือนมีเท่าไรทุ่มหมด เอ้า ทุ่มก็ทุ่มเถอะเรา พอใจไปด้วยนี่นะ จะคิดกลัวเขาจะเดือดร้อนอย่างนั้นอย่างนี้เลยไม่คิด เพราะ ๑๒ เดือนมีเดือนเดียว ๆ นอกนั้นก็เลสเอาไปกินหมดนั่นชี กิเลสนี้พอกพูนมาก ร่างกายนี้พอกพูนจนเพ้อ แต่เรื่องจิตใจแห่งผาก ๆ กับศีลกับธรรมนั้นชี พอมีโอกาสนี้ในเดือนนี้ เขาทำเราภาคภูมิใจกับเขา แทนที่กลัวเขาจะเดือดร้อนเพราะสมบัติสละออกไปทำบุญให้ทานหมดไปนี้ ไม่หมดว้างนั้นเลยนะทันที ขอให้จิตได้มีเครื่องหล่อเลี้ยงเถอะจะชุ่มไปหมดนั่นแหละ เป็นอย่างนั้นนะ

เดี๋ยวนี้จิตมันเหี่ยวแห้งนั่นชี เป็นมหาเศรษฐีก็หาความสุขไม่ได้จิตมันเหี่ยวแห้งจะว่าไง เราออกปากพูดก็พูดให้ประชาชนญาติโยมฟัง พูดด้วยความเป็นอย่างนั้นในจิตจริง ๆ เราไม่ได้เสแสร้ง เราพอใจกับเขา ยิ่ง ๓ วันนี่แล้วหมุนตัวแหละ วัดนั้นวัดนี้ ๆ เราก็ออนุโมทนากับเขา เพราะบุญกุศลเท่านั้นที่จะลากเข็นคนออกจากทุกข์ได้นะ

นอกนั้นไม่มี มีแต่บุญมีแต่กุศลเท่านั้นที่จะจุดจะลากออกจากกองทุกข์ ออกจากปาก
กิเลสสว่างนั้นเถอะ กิเลสมันกลืน

โห ทุกข์จริง ๆ ทุกข์เพราะอำนาจของกิเลสมันบีบ คัดย่อนหลังนี้แหลม ที่มันฝัง
ลึกก็คือคิดย้อนหลังไปถึงที่น้ำตาาร่วง คือมันไม่ลืมจริง ๆ นะ ไม่ลืมเพราะถึงใจนี่นะ
ถึงใจที่ตั้งสติไม่อยู่ ไปอยู่ในป่าลึก ๆ พยายามว่าจะเอาให้เต็มเหนี่ยว ความเพียรเอา
ให้เต็มเหนี่ยว ไปมีแต่กิเลสเอาเราเต็มเหนี่ยว ตั้งพับลัมพล้อย ๆ ตั้งกับลัมพร้อมกัน
ตั้งเพื่อลัม ๆ ไม่ได้ตั้งเพื่ออยู่ ว่าปัญญาไม่ต้องพูดเป็นสัญญาอารมณ์ไปหมด กิเลส
เอาไปถลุงหมด แล้วจิตมันวุ่นอยู่ตลอดเวลา ต้นไม้ภูเขาป่าช้าป่ารกชัฏเขาไม่เป็นอะไร
แต่จิตมันตื่นของมันอยู่ที่นี่ มันไม่สงบอยู่ที่หัวใจนี้ สิ่งเหล่านั้นเขาสงบแต่ใจเจ้าของไม่มี
ภูมิธรรมหาความสงบไม่ได้ มีแต่กิเลสถลุงอยู่ตลอดเวลา โห้โห น้ำตาาร่วงไม่ลืมนะ

ที่ไม่ลืมก็คือว่ามันเคียดแค้น อันนี้ละพาให้ฝังลึก ถึงขนาดกุมมึงเทียวนะ กุมมึงอยู่
ในใจนะ ยังไงมึงต้องพังแน่ ๆ ให้ออกอยู่ไม่ถอย ยังไงกูต้องเอาให้มึงพังแน่ ๆ เวลานี้
มึงเอากูเต็มทีขนาดนี้ ได้ทีกูแล้วกูจะเอาให้เต็มที่ ยังไงมึงต้องพังวันหนึ่งแน่นอนโน่นนะ
เด็ดด้วยนะคำพูดอันนี้ ทั้ง ๆ ที่สู้เสียด้วยกำปั้นมันยังเด็ดของมันอยู่นะ เพราะฉะนั้น
เวลาได้ที่มันถึงขนาดกันใหญ่เลย เอาอย่างถึงใจจริง ๆ

ความเพียรฆ่ากิเลสหนักมาก เคยพูดให้หมู่มิตรเพื่อนฟังเพื่อเป็นคติ ไม่มีอะไร
หนักมากยิ่งกว่าการฆ่ากิเลส อันนี้หนักมากจริง ๆ ชีวิตจิตใจทุ้มลงหมดเลย ผมนี่ไม่มี
เหลือแหละ ถ้ากิเลสไม่ตายเราก็ตายเท่านั้นมีสองอย่าง เพราะมันไม่ถอยกันนี้ มันอาจ
จะมีนิสัยอยู่บ้างก็ไม่รู้ แปลก ๆ จะเป็นจะตายมันยังไม่ถอย ธรรมดามันถอยกรูด ๆ
นะ นั่นช้อย่างกิเลสเอาจนน้ำตาาร่วง ยังมึงนะ ๆ ยังไงมึงต้องพังวันหนึ่ง มันยังสู้อยู่
ทั้ง ๆ ที่เสื่อตะปบเอาเลือดสาด ยังมึง ๆ ต้องพังวันหนึ่งด้วยกำปั้นกูนี้ นี่ถึงได้เอามา
พูดให้เป็นคติแก่หมู่มิตร เรื่องความพากความเพียรฆ่ากิเลสนี้ โถ ไม่ใช่เล่น ๆ นะ

ตัวราคะตัณหาที่รุนแรงมากนะ เวลาขึ้นเวทีถึงรู้กันไม่เงิ่นไม่รู้นะ อยู่ในจิตมันก็
เป็นของจิตนะมันไม่ได้แสดงอาการอะไร มันยิบแย็บก็ยิบแย็บเป็นอยู่ในนั้น มันเป็นยิบ
 ๆ แย็บ ๆ กวนเล็กกวนน้อยมันก็เป็นอันนี้แหละเป็น โห อันนี้ทำไมเป็นอย่างนี้นะ ๆ
ทั้ง ๆ ที่เราจะฆ่ามันอยู่มันยังมาแสดงยิบ ๆ แย็บ ๆ ให้เห็น ร้อยสันพันคมไม่มีอะไร
เกินอันนี้ อันนี้ออกสนามออกทำงานออกแนวรบ เวลาพิจารณาแล้วอวิชชาพอเป็นพื้น
ฐานเท่านั้นไม่ได้ทำงานอะไร เป็นพื้นฐานเหมือนแผ่นดินนี้ ต้นไม้ภูเขาอะไรเต็ม
แผ่นดินนี้มีแต่เรื่องของราคะตัณหาสร้างขึ้นมา สร้างเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาร้อยสันพัน
คม

เวลาเราจะรู้มันก็คือว่า พอตัวนี้มันเลื่อนลงไปแล้วไม่เห็นมีอะไรแสดงเรื่องที่ว่า เหล่านี้หมด อ้อ มันเป็นเพราะอันเดียวกันนี้ มันแตกกิ่งแตกก้านสาขาดอกไปไปทั้งใกล้ ทั้งไกลครอบโลกธาตุ มีแต่อันเดียวกันนี้ ๆ พออันนี้มุดลงไปเท่านั้นไม่เห็นมีอะไรแสดง ก็แสดงว่าตัวนี้ นั่นก็ชัดเจนซิ อวิชชาไม่เห็นแสดงอะไร พออันนี้ดับลงไปแล้วก็ไม่เห็น มีอะไรมาตีมาตูดมากวนใจ อวิชชาไม่ตีตูดนะมีแต่ให้เพลิน เพลินความเพียรในเรื่องสติปัญญาอัตโนมัติ นั่นละอวิชชา

ความผัดโผนโจนทะยานนี้ตอนระคะตึกหา ปัญญาประเภทนี้เป็นประเภทที่พืดกันถึงเป็นถึงตาย บางทีเหมือนกับว่ากายไหววุ่น มันแรงนะอำนาจสติปัญญาพืดกัน รุนแรงมาก มันหากเป็นธรรมชาติไม่ใช่เราตกร่างแต่ง มันหากมีพอพืดพอเหวี่ยงกันจนได้ เขาต่ออย่าเราต่ออย่าไปเหมือนนักมวย นักเบามันก็เต็มแรงทุกคน กิเลสก็เต็มแรง มัน เราก้เต็มแรงเรา บทเวลาอันนี้มันหมดของมันลงไป ๆ แล้วไม่เห็นมีอะไรมาแสดง ดังที่ว่าเหล่านี้ไม่มีนะ มีแต่อวิชชาก็ละเอียดล่อ ๆ อ้อยอิ่ง ๆ ตูดตีมอยู่ตรงนั้น ๆ เท่านั้น ไม่เห็นไปกังวลกับอะไรเลยมีเท่านั้น มีแต่จิตร่างกายไม่มาเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้น มันถึงหมุนอยู่ภายในหัวใจ เดินจงกรมนี่ออกนอกกลุ่มนอกทาง เดินปะปะเข้าไปป่านั้นเข้าไปป่านั้น คือตามันไม่เห็น จิตมันอยู่ข้างใน ทำงานอยู่ภายในไม่ออก เดินเซ่อ ๆ ซ่า ๆ คนไปเห็นเขาจะว่าเราเป็นบ้า

แต่ทางภายในมันพืดไม่ถูกนะเรื่องกิเลสกับธรรมพืดกันนี้ ถ้าเป็นนักมวยก็แชมเปียนไม่ทัน แชมเปียนยังเข้าไป พอเราจะเอาอันนี้มาพืดเป็นภาษาสอนกันไม่ได้ ให้เป็นในใคร ๆ ก็ตามรู้เอง ภาษาของธรรมกับกิเลสพืดกัน เวลาถึงเข้าหัวแล้วหัวต่อแล้วเอาอย่างนั้น พิจารณาขนาดนั้นเต็มหัวใจ อวิชชาไม่มีอะไรมีแต่เบาหวิว ๆ ๆ ไม่มีอะไรตีตูด มีอันเดียวกันนี้ตัวตีตูด โห ตีตูดจะเอาให้ลมให้จมต่อหน้าต่อตานั้น มัดกดมันถ่วง มันหน่วงมันเหนียวอยู่ในนี้แหละ ใคร ๆ ก็รู้เองมีอยู่กับหัวใจของทุกคน พออันนี้ขาดสะบั้นลงไปแล้วไม่มีอะไรตูดนี้ หมุนลิว ๆ ละเอียดเข้าไป ๆ ละเอียดเข้าหาจุดนั้นแหละไม่ใช่อะไร ไล่เข้าไป ๆ

แต่สังขารกับอวิชชานี้มันสัมพันธ์กันนะ คือมันเอานั่นละเป็นสนามรบเป็นหินลับปัญญา เอาพวกสังขาร พวกวิญญาณ พวกสัญญาเป็นหินลับปัญญาเพื่อเข้าจุดนั้น ทั้ง ๆ ที่อยู่จุดนั้นอยู่แต่อันนี้มันเกี่ยวข้องกันอยู่ก็พิจารณากันอยู่ในนั้นมีเท่านั้นไม่มาก จิตไม่มีอะไรกดถ่วงนี้ เรียกว่าหมดงานอะไร มีงานอันเดียวงานเฉพาะจิตกับขันธ์ ๔ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อย่างเดียว เหล่านี้ก็เพื่อเข้าอันนั้น

สมมุตินี้มีอวิชชาเป็นแดนอัศจรรย์ที่สุดว่าอย่างนี้เลยนะ แดนสมมุตินี้มีอวิชชาเป็นแดนอัศจรรย์ที่สุดของสมมุติ ของยอดกิเลสอยู่ตรงนั้นหมดเลย ยอดเกิดแก่เจ็บ

ตายอยู่ตรงนั้น ไปเพลินอยู่ตรงนั้นชั้วโลก เพลินกับความเกิดแก่เจ็บตาย ตัวนั้น ละตัวเป็นไฟเผาไหม้ เวลามันเข้ากันจริง ๆ แล้วไม่มีอะไร เครื่องดึงดูอะไรไม่มีมัน เบาเหมือนสำลี หิว ๆ ๆ เพลินทั้งวันทั้งคืน อยู่ไหนละไม่ไปไหน เพราะเป็นมหาสติ มหาปัญญาเผลอกันที่ไหน ไม่มีคำว่าเผลอ เป็นความเพียรตลอดวันแต่หลับเท่านั้น นอกนั้นเป็นเอง ๆ เพราะฉะนั้นพระอนาคามีท่านจึงไม่ลงมาเกิด ตัวนี้ตัวกดตัวถ่วงตัว ดึงดูดูและ พออันนี้หมดไปแล้วไม่มีอะไรดึงดูท่านก็ไปของท่านเรื่อย ละเอียดขึ้นเรื่อย ๆ ๆ

มันไม่ได้ว่าเกิดนะจิต ดูในหลักจิตตภาวนาชิ อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี คือมีชีวิตอยู่เร่งความเพียรมันก็ผ่านของมัน ๆ ถ้าหากว่าตายมันก็อยู่จริง ๆ มันอยู่ในระดับใดขั้นใดมันก็อยู่ในขั้นนั้นแหละ แต่ก็ทำงานของตัวเองเป็นหลักธรรมชาติเพื่อจะก้าวขึ้นไปเรื่อย ๆ อันนี้ก็ชัดในหัวใจไม่สงสัย เวลามันมีชีวิตอยู่นี้เพียงผ่านเท่านั้น ผ่าน ๆ ๆ ถ้าหากว่าตายแล้วอาจจะอยู่เสียก่อนแล้วก็ทำงานของตัวเองแล้วค่อยเลื่อนไป หากช้าเพราะไม่มีผู้เร่ง มีชีวิตอยู่นี้เราเร่งได้นี่ รวดเร็วพ้นได้ไปเลย ถ้าตายแล้วก็ช้า อันนั้นทำงานอัตโนมัติก็ทำตามอัตโนมัติของตัวเองมันก็ช้าไม่มีผู้เร่ง แต่มีชีวิตอยู่นี้เร่ง เร่งกันเรื่อยตลอด บรรลุปั๋งเลย

ใครอยู่ด้วยกันทำข้อวัตรปฏิบัติให้ดูกันนะ อย่าให้ผมได้หนักใจกับเรื่องข้อวัตรปฏิบัติ กันเบา ๆ หูไวตาไว ให้เห็นนอกเห็นใจหมู่เพื่อนนะอยู่ร่วมกัน มีมากมีน้อยมาด้วยความเป็นธรรมด้วยกัน อย่าให้เรื่องกิเลสเข้ามาตีตลาดเป็นอันขาดนะ ข้อวัตรปฏิบัติอย่าเห็นว่าใครทำแล้วแล้วเรา เราไม่แล้วเราไม่ได้ทำได้ประโยชน์อะไร ผู้เป็นมีนะ มันเคยอยู่มาแล้วนี่ ผมเห็นแล้วผู้ถือเอาดเนือยนายแก่งก้างมี หนักอกจะตายหนักอก หมู่เพื่อน แหม หนักมากนะ

สมัยที่ผมอยู่กับพ่อแม่ครูจารย์นี้ โห ผมเหมือนเป็นบ่อกกลางเรือนนะ ดึงหมู่เพื่อนทุกอย่าง ๆ พอตีฝนตกกลางคืนด้วยเราเป็นไขลุกไม่ขึ้นด้วย ตอนเช้าสว่างขึ้นมา ท่านลงจากกุฏิมาแล้วมายืนกลางวัด หือ พระไปไหนกันหมด หือ ๆ ๆ ไม่ได้ยินเสียงปิดกวาดตังละชิ เพราะฝนตกกลางคืนใบไม้ร่วงเต็มวัดจะว่าไง ก็ต้องปิดกวาด หือ พระไปไหนกันหมด หือ ๆ ๆ สักเดี๋ยวก้ท่านมหาไปไหน...ถาม ท่านเป็นไข้ หือ ท่านมหา เป็นไของค์เดียววัดร้างไปอย่างนั้นเชียวหรือ ท่านมหาไของค์เดียววัดร้างไปเลยหรือ ไม่ลืมนะคำพูดอย่างนี้นะ

ของจริงใครจะใช้อะไรก็แล้วแต่นะดังที่เคยปฏิบัติมาแหละ ผมไม่ได้มาอยู่กับสิ่งเหล่านี้ะ ทำตามหน้าที่ไปเท่านั้นเอง มีอะไร ๆ จัดแยกแยะไปที่ไหน ๆ ทำบุญให้

ทานสถานที่จำเป็นยังไง ๆ ก็ให้หมู่เพื่อนพิจารณาตนเอง นี่ไม่ได้สนใจกับอะไรมาแต่
ไหนแต่ไรอยู่แล้ว ก็โลกามิสเครื่องใช้ใช้ไปอย่างนั้น มีอะไรก็ใช้ไป
เอาละที่นี้เล็กกัน